

פרשת וארא תש"פ – האם פרעה היה מסוגל לשחרר את ישראל?

1. **שמות ז:** ויאמר ה' אל משה ... אתה תדבר את כל-אשר אצווך ... ושילח את בני ישראל מארצו: **ואני אקשה את-לב פרעה והרביתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצריים: ולא ישמע אליכם פרעה** ונתתי את ידי במצריים. **רש"י:** מאחר שהרשיע והתריס כנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו אתם גבורותי.

יחזקאל יח,לב: כי לא אחפץ במות המת נאם ה' אלוקים והשיבו וחיו. **יחזקאל לג,יא:** חי אני נאום ה' אם אחפץ במות רשע, כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה.

שמות רבה יג,ד: אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינים לומר: לא הייתה ממנו שיעשה תשובה [פרעה נקלע למצב בו נגמרה לו הבחירה והיה מוכרח לחטוא].

רמב"ן ז,ג: השאלה אשר ישאלו הכול: אם ה' הקשה את לבו מה פשעו?

2. **שמות ה:** ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה: כה אמר ה' אלוקי ישראל שלח את עמי ויחוגו לי במדבר: ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו ... לא ידעתי את ה' ... ויצו פרעה ... את הנוגשים בעם ... לא תוסיפון לתת תבן לעם ללבון הלבנים כתמול שלשום: הם ילכו וקוששו להם תבן ... - **משנה עדיות ב,י:** משפט המצרים שנים עשר חודש ... משפט רשעים בגהנום שנים עשר חודש.

שמות ז,כה: וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור – **רש"י:** שהייתה המכה משמשת רביע חודש ושלושה שבועות היה מעיד ומתרה בהם.

שמות י: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו - **רש"י:** והתרה בו.

ליקוטי שיחות ו/59: 'עדות' ו'התראה' אלו מושגים שונים: היו מכות שהגיעו בתור עונש על קודם, על כך שפרעה לא שילח קודם את ישראל מארצו. כמו המכה הראשונה, מכת דם, שהגיעה על כך ש'לא שמעת עד כה'. ועל כך משה 'העיד' בלשון ודאי שהמכה תבוא. במכת ארבה, לעומת זאת, מדגיש רש"י כי משה נשלח להתרות בפרעה וההתראה היא **מכאן ולהבא**, כפי שמדגיש הפסוק: 'כי אם מאן אתה לשלח את עמי [מכאן ולהבא] הנני מביא מחר ארבה בגבולך' ...

ליקוטי שיחות שם/64: איך אפשר להעניש את פרעה על כך **שעכשיו** הוא 'מאן אתה' והרי הוא **אנוס ואין לו בחירה? הערה 43 שם:** ואיך ציווה לפרעה 'שלח את עמי ויעבדוני' [כשאנו מסוגל לשלח]?

3. **אחרי מכת דם (ז,כב):** ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם. **אחרי מכת צפרדע (ח,יא):** וירא פרעה כי הייתה הרווחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם. **אחרי מכת כינים (ח,טו):** ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם. **אחרי מכת ערוב (ח,כח):** ויכבד פרעה את לבו. **אחרי מכת דבר (ט,ז):** ויכבד לב פרעה. ורק החל מהמכה השישית, שחין, נאמר (ט,יב): ויחזק ה' את לב פרעה.

רמב"ם הלכות תשובה ו,ד-ה: כעניין זה שואלים הצדיקים והנביאים בתפילתם ... אל יגרמו לי חטאי למונעני מתשובה אלא תהיה הרשות [הבחירה] בידי עד שאחזור ואבין דרך האמת ... שמידה זו בכל אדם שכל זמן שהוא נמשך בדרכי החכמה והצדק מתאוה להם ורודף אותם [וכן להיפך] ... **ושם בתחילת הפרק:** לפיכך כתוב בתורה 'ואני אחזק את לב פרעה', לפי שחטא מעצמו תחילה והרע לישראל הגרים בארצו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו ולפיכך חיזק ה' את לבו.

ליקוטי שיחות ו/65: האדמו"ר הזקן מבאר באגרת התשובה כי אפילו אלו שנאמר עליהם ש'אין מספיקים בידם לעשות תשובה', הכוונה היא רק שאין מסייעים להם בתשובה, אבל בוודאי שנשארת לאדם הבחירה לשוב ואם 'דחק ונכנס' מקבלים תשובתו. ולכן אפילו לאחר ש'יחזק ה' את לב פרעה', ולאחרי שה' אמר **בדיבור:** 'ואני הכבדתי את לבו', עדיין נשלח משה להתרות בו ולעוררו לתשובה.

התוועדיות הרבי מליובאוויטש תשמג/1427: אינו מובן כיצד יכולים לבוא בטענות אל אלישע בן אבויה לאחר ששמע בת קול יוצאת 'שובו בנים חוץ מאחר?' אלא למרות שאחר שמע הבת קול, היה עליו **לא לשמוע לבת קול**, מאחר שהקב"ה עצמו כתב בתורתו 'כל מה שאומר לך בעל הבית עשה – חוץ מצא!', והיינו אפילו כשבעל הבית – הקב"ה בעצמו – אומר לך לצאת מגבול הקדושה, עליו להתעקש ולהישאר ולשוב בתשובה.